

Suomen ensimmäinen diakonissa Amanda Cajander (1827-1871). Kuva yksityiskokoelma/Museovirasto.

Hyväntekeväisyyttä ja naisasiaa – 1800-luvun mikkeliäiset pioneerit Amanda Cajander ja Elin Sjöström

Naisten aseman eteneminen holhouksen alaisuudesta täysiin kansalaisyhteisöihin tapahtui 1800-1900-lukujen taitteen poliittisten ja kulttuuristen myllerrysten seurauksena. Teollistuminen, kaupungistuminen, sivistystason nousu ja erilaisten aatteiden kanavoituminen kansalais- ja yhdistystoiminnaksi siivittivät kehitystä. Naisten lähtemisessä kodin seinien sisältä kohti tasa-arvoisempaa elämää olivat uranuurtajina mm. kaksi mikkeliäislähtöistä rouvaa.

Mikkelin ensimmäinen yhdistys oli 1855 perustettu Rouvasväenyhdistys. Rouvasväenyhdistykset olivat Suomen ensimmäisiä hyväntekeväisyysjärjestöjä, joissa säätyläisnaiset toimivat turvattomien lasten, naisten ja köyhien auttamiseksi. Rouvien järjestäytymisen taustalla oli paitsi hyväntekeväisyysaate, myös heräävä kansallisuustietoisuus, jonka keskeisiä pyrkimyksiä oli rahvaan sivistyksellisten ja taloudellisten tarpeiden tyydyttäminen.

Rouvasväenyhdistysten toiminnan pohjalta syntyivät mm. diakonissalaitokset. Everstinna Aurora Karamzin kutsui vuonna 1867 perustamansa Helsingin diakonissalaitoksen johtajattareksi mikkeliäisen Amanda Cajanderin, josta tuli näin Suomen ensimmäinen diakonissa. Pietarin diakonissalaitoksesta muutamaa vuotta aiemmin valmistunut Amanda oli päätenyt hyväntekeväisyyden ja sairaanhoitajan tielle perheensä kautta. Monet lähiomaisten menetykset ja edesmenneen lääkäripuolison kanssa tehdyt opintomatkat Keski-Euroopassa olivat avanneet nuoren naisen silmät auttamiselle. Vaikutusta lienee ollut myös lapsuuden perheen ilmapiirillä. Amandan veljestä Julius Nygrénistä kasvoi aatteellinen suomalaisuusmies, joka toimi Mikkelin ensimmäisenä pormestarina 17 vuoden ajan. Hän edisti sivistystä kaupungissa monin tavoin, ja oli mm. perustamassa Mikkeliin ensimmäistä suomenkielistä tyttökoulua.

Helsingin diakonissalaitoksen johdossa Cajander kehitti sairaanhoitajien koulutusta, perusti lastenkodin, palvelijatarkodin ja otti käyttöön ajan tärkeän keksinnön, hygienian. Hän toimi jatkuvassa yhteistyössä toiminnan rahoittajan Aurora Karamzinin kanssa, joka oli aikansa merkittävin yksittäinen hyväntekijänainen. Cajander ehti johtaa diakonissalaitosta viisi vuotta ennen kuolemaansa 1871.

Hyväntekeväisyystyö oli alusta alkaen naisvoittoista ja se oli osa naisten yhteiskunnallista aktivoitumista. 1800-luvun lopulla naisten aktiivisuus sai muitakin muotoja. Syntyi naisasialiike.

Cajanderin johtaessa diakonissalaitostaan oli nuori parikymppinen mikkeliiläisneito Elin Sundeberg solminut avioliiton kamarineuvos Berndt Sjöströmin kanssa. Ajan hengen mukaan hän luopui tuolloin toimestaan Heinolan tyttökoulun opettajana. Vähitellen naisasialiikkeen aatteet naisten työssäkäynnistä, koulutuksesta ja ennen kaikkea kansalaisoikeuksista alkoivat kiinnostaa Eliniä. Hän liittyi 1884 perustettuun Suomen Naisyhdistykseen ja toimi sen sihteerinä 15 vuotta. Omimmalle alalleen hän pääsi Naisyhdistyksen aloitettua kotitalousneuvonnan 1890-luvulla. Hän kirjoitti keittokirjoja, kiersi opintomatkoilla Euroopassa, ja istui Helsinkiin vastaperustettujen talouskoulun ja tyttöjen ammattikoulun johtokunnissa. Naisyhdistyksen puheenjohtajana hän toimi vuosina 1904 – 1909. Hänen puheenjohtajakautenaan yhdistys saavutti tärkeimmän tavoitteensa: Suomen naiset saivat valtiollisen äänioikeuden 1906.

Leena Hangasmaa

Julkaistu [Kulttuuriperintöblogissa](#) 5.10.2012